

HOI WHITEPAPER

EEN PASSEND MIDDELBARE SCHOOL ADVIES VOOR DYSLECTISCHE LEERLINGEN.

Door Tamara Vreeken, Oprichter HOI Foundation

Een passend VO advies kan voor leerkrachten en ouders een lastige keuze zijn. Worden de mogelijkheden van de dyslectische leerling wel gezien? Wanneer is het te hoog gegrepen of juist te laag ingeschat. In deze whitepaper bieden we zowel ouders als leerkrachten verfrissende, nieuwe inzichten waardoor het bepalen van het niveau wellicht gemakkelijker én passender wordt.

PASSEND MIDDELBARE SCHOOL ADVIES VOOR DYSLECTISCHE LEERLINGEN

Naar ons beste weten is er nog geen onderzoek gedaan naar de schoolloopbaan van dyslectici. Door de honderden verhalen van dyslectici weten we echter dat zij een langere weg afleggen dan gemiddeld. Dit uit zich vaak in herhalingen op de basisschool en het doorlopen van verschillende niveaus op de middelbare school, variërend van VMBO tot Havo, soms zelfs VWO, en van MBO tot HBO en zelfs WO. Wij zijn ervan overtuigd dat er passender trajecten mogelijk zijn. Om dit te realiseren is het cruciaal om kennis te vergaren over zowel de uitdagingen als de kwaliteiten van dyslexie. We hopen dat deze whitepaper bijdraagt aan een positieve verandering in de schoolloopbaan van dyslectici.

HET PROBLEEM

Veel dyslectische leerlingen in groep 7 en 8 vertonen grote verschillen in hun scores bij toetsen die worden gebruikt om het niveau voor het voortgezet onderwijs te bepalen. Vaak zien we dat lees- en spellingvaardigheden zwak tot zeer zwak zijn, terwijl studievaardigheden, woordenschat en begrijpend lezen/luisteren juist (boven)gemiddeld scoren. Daarnaast kunnen ze lagere scores behalen voor rekentoetsen, die tegenwoordig vaak talig zijn. Dit creëert een groot dilemma voor zowel ouders als leerkrachten.

Ouders herkennen de intelligentie van hun kind thuis, maar willen het niet te hoog inschatten om te voorkomen dat het kind overbelast raakt. Leerkrachten willen hun leerlingen beschermen

en neigen ertoe hen niet te hoog in te schatten, ondanks dat ze zien dat de leerlingen intelligent zijn. Dit komt doordat lees- en spellingvaardigheden als belangrijk worden beschouwd op de middelbare school.

NIEUWE INZICHTEN

Wij begrijpen dit dilemma en zien de worsteling tussen leerkrachten en ouders. Ons advies is niet eenduidig of voor ieder kind gelijk. Het lastige is dat alle dyslectische kinderen verschillend zijn. Daarom kunnen we alleen op basis van meer informatie een persoonlijk advies geven.

Er zijn echter enkele aspecten waar we graag het licht op willen laten schijnen. Uit onze ervaring blijkt dat dyslectische kinderen vaak te laag worden ingeschat. Sommige dyslectici vinden het VMBO mogelijk zelfs moeilijker dan het VWO, wat ook wetenschappelijk verklaarbaar is. Onder andere neuro-wetenschappers Brock en Fernette Eide (dyslexicadvantage.org) hebben aangetoond dat de hersenen van dyslectici vaak beter zijn in het zien van verbanden dan in het onthouden van feiten en losse informatie. Het 'stomweg' uit het hoofd leren kan dus moeilijker zijn dan het begrijpen van ingewikkelde verbanden. Dit verschil verklaart het onderscheid tussen VMBO en

Havo/VWO, wat een belangrijk nieuw inzicht is.

Dyslexie wordt al zo'n 30 jaar gezien als een stoornis, wat onder andere heeft geleid tot compenserende en dispenserende maatregelen voor dyslectische leerlingen op de middelbare school. Deze maatregelen, zoals meer tijd voor toetsen en examens, het niet meerekenen van spelfouten bij niet-spellingstoetsen en het gebruik van voorleessoftware, worden steeds vaker toegepast. Echter, de consistentie van deze maatregelen verschilt nog sterk per school en per docent. Daarbij is het noodzakelijk om naast

compensatie en dispensatie te focussen op leerstrategieën die passend zijn voor dyslectici, zodat zij de kans krijgen om te laten zien wat ze in huis hebben.

Leerkrachten die aangeven dat Havo of hoger misschien een te grote uitdaging is, refereren mogelijk aan de lees- en spellingvaardigheden en de hoeveelheid lesstof. De hoeveelheid lesstof kan resulteren in extra inspanning voor dyslectische leerlingen. Echter, het is de vraag of

dat niet ook zo is bij lagere niveaus waar andere vaardigheden van de leerling worden gevraagd en een grotere nadruk ligt op de basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen. Het is daarom belangrijk om te begrijpen wat precies bedoeld wordt met "te grote

uitdaging". Hieronder zullen we een aantal regelmatig terugkerende aspecten uitlichten.

SPELLING

Op de basisschool is spelling, naast lezen en rekenen, een belangrijk onderdeel van het curriculum. Op de middelbare school vormt spelling echter slechts een klein deel van de leerstof. Scholen dienen rekening te houden met dyslectische leerlingen en zullen spellingsfouten niet meerekenen bij toetsen waar spelling geen rol speelt. Dyslectische leerlingen ervaren op alle niveaus uitdagingen wat betreft spelling.

Het niveau van spelling is niet gemakkelijker op VMBO dan op VWO, aangezien dezelfde regels van toepassing zijn op alle niveaus.

Dit betekent dus dat de spellingvaardigheden van de dyslectische leerling niet het niveau van de middelbare school bepalen. Hoewel het belangrijk is dat de leerling blijft werken aan het verbeteren van zijn of haar spellingvaardigheden, heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat een spellingchecker met directe feedback ook een leerzame functie heeft.

Het aantal te leren woorden, zoals bijvoorbeeld bij Engels, kan aanzienlijk en uitdagend zijn op een hoger niveau. Echter, er zijn verschillende mogelijkheden om hiermee om te gaan, zoals passende leerstrategieën, mondelinge toetsen en/of het opdelen van toetsen in delen. Het is belangrijk de leerling al vroeg te laten ontdekken hoe het efficiënt kan leren.

BEGRIJPEND LEZEN EN AVI-LEZEN

Naast het spellingsniveau zijn er vaak zorgen over het vloeiend lezen van dyslectische leerlingen in groep 8. Het AVI-lezen is nog niet op niveau. En dit zorgt ook voor problemen bij begrijpend lezen. Hoe moet dit nou op de middelbare school?

Het is belangrijk om te realiseren dat AVI-toetsen worden afgenomen op snelheid. Zo meet men of lezen geautomatiseerd is. Bij dyslectische leerlingen is dat vaak niet het geval waardoor ze meer tijd nodig hebben. Er moet worden afgevraagd of de snelheid van het lezen het niveau van je middelbare school bepaalt. Immers heeft een dyslectische leerling op de middelbare school recht op extra tijd en audio-ondersteuning. Ook staat vast dat dyslectische leerlingen in de jaren die volgen na de basisschool steeds meer snelheid bij het lezen krijgen.

Begrijpend lezen is een essentieel onderdeel van de vaardigheden op de middelbare school.

Om het tekstbegrip van dyslectische leerlingen meetbaar te maken, is het noodzakelijk om (ook) een Begrijpend Luisteren toets af te nemen.

Deze CITO-toets is beschikbaar en betaalbaar voor alle basisscholen. Vaak laat een dyslectische leerling tijdens het lezen-met-de-oren een groot verschil in kwaliteit zien. Het krijgt als het ware de kans om te laten zien wat het in zich heeft. En audio-ondersteuning is op de middelbare school vaak mogelijk. Zo speelt, mits de hulpmiddelen goed kunnen worden ingezet, ook de

leessnelheid geen rol voor het bepalen van het middelbare schoolniveau.

REKENEN

Rekentoetsen geven onvoldoende inzicht in de wiskundige vaardigheden van dyslectische leerlingen. Rekenen kan voor deze leerlingen lastig zijn, terwijl wiskunde juist logisch kan zijn. Het is belangrijk om als leerkracht meer wiskunde-achtige opgaven aan te bieden met minder tekst, om te zien of de leerling daarmee beter uit de voeten kan. Op de middelbare school speelt rekenen een minder grote rol. Een rekenmachine maar vaak ingezet worden. Als we kijken naar het niveau, dan valt op dat VMBO vaker terugvalt op de basisvaardigheden bij rekenen dan Havo en VWO.

WERKHOUING

De motivatie om te leren verschilt per dyslectische leerling. Jarelang bovenmatig veel falen kan mentale littekens achterlaten, zoals treffend beschreven door prof. dr. Rod Nicolson in het boek Dyslexie360. Dit heeft uiteraard een grote invloed op de werkhouding van de leerlingen. Ze gebruiken verschillende copingstrategieën, zoals vluchtgedrag, overcompensatie of passiviteit, wat kan resulteren in sociaal-emotionele klachten zoals onzekerheid, frustratie, verdriet, somberheid en psychosomatische klachten (hoofd- en buikpijn).

Vaak voelen deze leerlingen zich minder waardevol dan hun klasgenoten. Het is van groot belang om te focussen op het opbouwen van een positief zelfbeeld. De HOI Foundation biedt onder andere masterclasses en workshops over dit onderwerp. Voor meer informatie zie hoi-foundation.nl.

Een positieve werkhouding is voor het succesvol doorlopen van de schoolcarrière belangrijk, ongeacht het niveau. Uiteraard is de mate van leergierigheid en doorzettingsvermogen een indicator voor het advies. Wees ervan bewust dat de vakken op een middelbare school juist de leergierigheid en nieuwsgierigheid kunnen aanwakkeren en dus de motivatie kunnen versterken.

CONCLUSIE

Het is van essentieel belang om dyslectische leerlingen te zien voor hun mogelijkheden. De uitdagingen kunnen op de middelbare school worden ondersteund door hulpmiddelen. Ook zelfvertrouwen en zelfredzaamheid zijn belangrijke onderwerpen om in groep 7 en 8 mee aan de slag te gaan. Het ontdekken van leerstrategieën die passen bij de leerling is een must en biedt de leerling plezier en groei tijdens het leren. Dit is onafhankelijk van ieder niveau.

Focus voor het schooladvies op de intelligentie (eventueel door het aanbieden van een WISC-V toets in groep 8), studievaardigheden, leerstrategieën en doorzettingsvermogen van de dyslectische leerling! Deze vaardigheden zijn vele malen belangrijker voor een succesvolle middelbare schoolcarrière dan leessnelheid en spellingvaardigheden. En... durf kansrijk te adviseren.

De HOI Foundation streeft ernaar om de nieuwste kennis over het brede beeld van dyslexie te delen en we hopen dat deze whitepaper daaraan bijdraagt.

ZO GEEF JE JE DYSLECTISCHE LEERLING EEN PASSEND SCHOOLADVIES:

Focus op intelligentie, motivatie, passende leerstrategieën, studievaardigheden, doorzettingsvermogen voor een passend niveau.

Focus niet op spelling- en leesvaardigheden. Dit is niveau onafhankelijk en op te vangen met hulpmiddelen.

VOOR MEER HOI WHITEPAPERS:

hoi-foundation.nl

info@hoi-foundation.nl | T 085 08 06 401